

praćena samo jedna strana idejne krize krajem 20. veka i to pre svega u Evropi, iako svet već dugo nije evrocentričan.

Da bi se osmislile promene treba izmeniti i viđenje prošlosti. Istorija je predmet historiografije, a ova potonja, zbog nužne društvenointegrativne funkcije, manje ili više je politizovana disciplina. Istorija jeste ono što se zbilo. Ali, jeste i ono što je trebalo da se desi. Istorija je viđenje događanja kako istoričara tako i njihovih čitaoca. Ona je i ogledalo budućnosti. Istorija stvara samopoštovanje, učvršćuje identitet i potrebna je svakom narodu da se homogenizuje i ostavi utisak na druge. Zato istorija obnavlja legende imitove. Što su krupniji društveni preokreti, to je akutnija društvenointegrativna uloga historiografije. Što je akutnija ugroženost nacije ili države, to je jednostraniji i selektivniji odбір prošlosti, i manji su izgledi da se celovitije uključe zbivanja i procesi koji bi doveli u nedoumicu pozitivnu sliku prošlosti ili podstakli sumnju u ispravnost identiteta koji počiva na prošlosti. Zato i nema razvijene društvenointegrativne misli bez istorijskog utemeljenja. Historiografija najpre prikazuje postojeći režim kao istinski nastavak najdubljih istinskih nacionalnih i socijalnih težnji, a zatim, što je ne manje važno, osigurava identitet odgovarajući na pitanje od kuda smo došli i kuda idemo. Što je eksplozivniji idejni vakuum nakon urušavanja ključnih društvenointegrativnih vrednosti prethodnog režima, to raste potreba za prevrednovanjem istorije i utemeljenjem novih vrednosti u prošlosti. Na krupnim prekretnicama istorija je i neophodan mehanizam redukcije složenosti i putokaz u haosu nepredvidljivih i nerazumljivih dešavanja. Ovu redukcionističko-saznajnu ulogu treba razdvajati od ideološke, tj. od nastojanja da se novom vizijom istorije interesi vladajuće grupe prikažu kao opšti interesi. Odmah treba reći da nije svaka grana historiografije pođednako podložna ideologizaciji. Bavljenje užim segmentima prošlosti, tzv. specijalnim istorijama pruža pouzdanije znanje nego što to čini opšta nacionalna istorija koja je više zaokupljena identitetom. Nakon svake revolucije ponovo se piše istorija, uvek u ime objektivnosti. Istoričar Kalisten, koji je pratio Aleksandra Velikog u osvajanjima, rekao je da Aleksandar nije postao čuven zbog svojih dela, već zato što je Kalisten o njima pisao. Bez istorijskog utemeljenja svaka politika bi se svela na prozirni karijerizam vladajućih. Kao što je historiografija selektivna priča o prošlosti, tako je i utopija selektivna vizija budućnosti. Svakoј revoluciji potrebna je vlastita istorija, ali i utopija kao selektivna vizija budućnosti. Sećanje je selektivno viđenje prošlosti. Za istoriju se pretpostavlja da stvara znanje, dok sećanje uliva značaj (identitet). Svaka istorija koja pretenduje na naučnost kritična je prema sećanjima koja shvata kao lična viđenja. Istorija je bila oblast kolektivnog, a sećanje pojedinačnog, istorija je bila jedna, a sećanja uvek ima više. Identitet je od pojedinačnog postao kolektivni, od subjektivnog objektivni. Identitet je kao i sećanje obaveza (Nora 1999). Predodređen sam da postanem ono što jesam. Isticanje identiteta može imati pozitivnu i oslobodilačku snagu, ali postoji i tiranija sećanja naročito kada jača njena etnička dimenzija.

Ljude ništa toliko ne razdvaja kao identitet, pa stvaranje novih identiteta služi homogenizovanju širih grupa na istorijskim prekretnicama. Kolektivni identitet je osnova samopoštovanja, ali i okvir zaštite interesa. Ranije klasna, a danas pretežno nacionalna svest, poimana je kao pogodan okvir zaštite interesa. Obnova nacionalnog identiteta naročito je dramatična kod poslesocijalističkih režima. U ovoj obnovi čak i samo prisećanje na univerzalne ideologije nužno izaziva reakcionarne odgovore u obliku demonizacije internacionalizma kao mondijalizma, a ranijeg nadnacionalnog socijalističkog identiteta kao totalitarnog. Identitet uspostavlja veze, ali je i načelo izdvajanja. U etnički izmešanim